

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘ ಹಾಗೂ ಸೋದರಿ ನಿವೇದಿತಾ

ಸ್ವಾಮಿ ಕರುಣಾಕರಾನಂದ

ಶ್ರೀಮಾತೆ, ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ನೇರ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿದ್ದ ನಿವೇದಿತಾ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಮಜಲುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದರ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಅತಿಪ್ರಮುಖವಾದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವ ಲೇಖಕರು ದೇವಘರ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಬರಹಗಾರರೂ, ವಾಗ್ಮಿಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಅವರು ‘ವಿವೇಕಪ್ರಭ’ ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

‘ಆತ್ಮನೋ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜಗದ್ವಿತಾಯ ಚ’ ಎಂಬ ಧ್ಯೇಯವಾಕ್ಯ ವನ್ನು ಹೊತ್ತ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘವು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡದ್ದು ೧ನೇ ಮೇ, ೧೮೯೭ರಂದು. ನಿವೇದಿತಾ ಕೊಲ್ಕತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ೧೮೯೮ ಜನವರಿ ೨೮ರಂದು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ, ಅಂದರೆ ಆಕೆ ಲಂಡನ್ ನಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಮಹಾಸಂಘದ ಪ್ರಥಮ ಪರಮಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ವರದಿ ಗಳು ಲಂಡನ್ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೂ ತಲುಪಿದಾಗ ಮಾರ್ಗರೆಟ್ (ನಿವೇ ದಿತೆಯ ಮೊದಲ ಹೆಸರು) ಮಿಷನ್‌ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವ ರಿಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಪತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ವಾಮಿ ಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ತ ಉತ್ತರ ಸಿಕ್ಕ ಮೇಲೆ ಲಂಡನ್ ವೇದಾಂತ ಕೇಂದ್ರದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಈ ವರದಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಲಂಡನ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರಿಗೆ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸು ತ್ತಿದ್ದಳು. ವಿಂಬಲ್ಡನ್‌ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಒಂದು ವೇದಾಂತ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ತೆರೆದಳು. ಮಾರ್ಗರೆಟ್ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನ್ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಲಂಡನ್ನಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವರದಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ೧೮೯೭ರ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ನಿನ ವೇದಾಂತ ತರಗತಿಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವು. ಬೇಸಿಗೆಯು ಮುಗಿದೊಡನೆ ತರಗತಿಗಳು ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ

ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರು ಅಮೆ ರಿಕಾಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರು. ಇತ್ತ ಲಂಡನ್ ಹಾಗೂ ವಿಂಬಲ್ಡನ್ ಕೇಂದ್ರಗಳೇ ಮುಚ್ಚಿಹೋದವು. ಆದರೆ ಮಾರ್ಗರೆಟ್, ಎರಿಕ್ ಹಾಮಂಡ್‌ರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಆಫೆಟನ್‌ರ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನಧಿಕೃತವಾಗಿಯೇ ಸಭೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ವರದಿಗಳನ್ನು ಓದಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗರೆಟ್‌ಳು ಹೇಳಿದಳು: “ನಮ್ಮ ಮೊದಲ ಸಭೆಯ ಒಂದು ಬಹುಮುಖ್ಯ ವಿಶೇಷತೆಯೇನೆಂದರೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮಹದಾಸ್ತಿಯ ವಿಷಯವಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಬಾರಾನಗರದಿಂದ ಕಳಿಸಿದ ಮಠದ ಚಟು ವಟಿಕೆಗಳ ವರದಿ. ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಕಳಿಸೋಣ. ಇದನ್ನು ಓದಿದವರೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಸೋದರರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಘವು ಯಾವ ಸಂತರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಗೊಂಡಿದೆಯೋ ಕೇವಲ ಅವರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷ ನಿನ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳು ನಮ್ಮವುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗುವು

ದರಿಂದ ಅದರ ಭಾವಧಾರೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವರದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಆಲಂಬಜಾರ್ ಕ್ಷಾಮ ಪರಿಹಾರಗಳು, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಬಯಸುವ ನಿಸ್ವಿಯತೆಯಿಂದ ದೂರವಾದ ಅನುಷ್ಠಾನಾತ್ಮಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ.” ಇನ್ನೊಂದು ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ, “ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಾಮ ಪರಿಹಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಜನರು ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ಭಾರತದ ಎಚ್ಚಿತ್ತ ಮಿಷನರಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಮಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಮಹೋಪಕಾರಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಅಂಗವಾಗಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹಿಂದೂ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂದೂಗಳ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಲೌಕಿಕ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೇಂದ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾಗದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದೆಂದು ಆಶಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ” ಎಂದಳು.

ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೊಂದಿಗಿದ್ದು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಒತ್ತಾಸೆಯಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಭ್ಯುದಯ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದುಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಬಯಕೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ತಾನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿರಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡುವಂತೆ ಆಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದಳು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಕಾಲ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೂ ಜುಲೈ ೨೯, ೧೮೯೭ ರ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗೊಡಿತು. ಕೊಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಬಂದ ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ಭಾರತದ ಸರ್ವಸ್ವದ ಕುರಿತಾಗಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಮಾರ್ಚ್ ೧೧ ೧೮೯೮ ರಂದು ಸ್ಟಾರ್ ಥಿಯೇಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ನಿನ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಮಾರ್ಗರೇಟ್‌ಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತ ನುಡಿದರು: “ನಮ್ಮ ದೈಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಇದಾಗಲೇ ತನ್ನ ಮಹಾನ್ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ನೀಡಿದೆ... ಈಗ ಮಿಸ್ ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ನೋಬಲ್‌ಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಇನ್ನೊಂದು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ...” ನಂತರ ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ನಿನ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕೋರುತ್ತ ಸಭೆಯನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ನುಡಿದಳು: “ನಿಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲು ನಾನಿಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆಯೆ ಹೊರತು ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗಿರುವವರನ್ನು ಹೊಗಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀವು ಅವರ ಮೂಲಕ ಕಳಿಸಿದ ಸಂದೇಶವು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ.” ಅವಳ ಉಪನ್ಯಾಸ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿಯೂ, ಪೂರ್ವತಯಾರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಸಾಲ್ ಜರ್ ಎಂಬ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ವೈದ್ಯರೊಬ್ಬರು ಆಕೆಯ ಕ್ರಿಸ್ತನ

ಕುರಿತಾದ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಅಸಂತೋಷವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತ ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಿದಳು. ಅವಳ ಉಪನ್ಯಾಸದಿಂದ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಬಹಳ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ನಂತರ ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ ನುಡಿದರು: “ಅವಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಾರತದ ಸೇವೆ ಮಾಡಲೆಂದೇ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಸೇವೆಗೆ ಕೇವಲ ಉತ್ಸಾಹ ತುಂಬಲು ಬಂದಿಲ್ಲ.” ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾನಂದರಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, “ಮಿಸ್ ನೋಬೆಲ್ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಂದು ಆಸ್ತಿ.”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೭ ೧೮೯೮ ಗುರುವಾರದಂದು ಆಕೆ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಶಾರದಾದೇವಿಯವರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದಳು. ಭಾರತದ ಸೇವೆಗೆ ಮುನ್ನ ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ಭಾರತದ ನಾರಿಯರ ಕುರಿತಾದ ಚಿತ್ರಣ ಪಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಸಚ್ಚಾಂದ್ರಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಬುನಾದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಆದರ್ಶ ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಯ ಪರಿಚಯ ಅವಳಿಗೆ ಆಗಬೇಕಿತ್ತು. ಅದೀಗ ಅವಳಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಹಿಂದೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಹಿಳೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ಮಾತೃ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೆಂಬ ಬೆಳ್ಳೊರೆಯ ಕಡಲನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯದಾಯಿತು. ಭಾಷೆ, ಜಾತಿ, ಚರ್ಮದ ಬಣ್ಣ, ವಯೋಮಿತಿ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂಬ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಮಹಾತರೆಯನ್ನು ಸೆರೆಗಿನ ತೆರಮರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ, ಮುಗ್ಧ ನಗೆಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಆದರ್ಶವಾದ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರನ್ನು ಕಂಡು ಮಾರ್ಗರೇಟ್, ಮಿಸ್ ಮ್ಯಾಕ್ಲಿಲಿಯಾಡ್ ಮತ್ತು ಮಿಸ್ ಓಲಿ ಬುಲ್ ಮೂವರೂ ಮುಗ್ಧರಾದರು. ನಂತರ ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತೆ ಶ್ರೀಮತಿ ನೆಲ್ ಹ್ಯಾಮಂಡ್‌ಳಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರು ತಾನಿತ್ತ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದಂತಾಯಿತು, ಮತ್ತು ತನ್ನ ಭವಿಷ್ಯದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ.

ಮಾರ್ಚ್ ೨೫ರಂದು ನೀಲಾಂಬರ್ ಮುಖರ್ಜಿಯ ತೋಟದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮಾರ್ಗರೇಟ್‌ಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು ‘ನಿವೇದಿತಾ’ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಭಾರತಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಶ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಅನುಕೂಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ‘ನಿವೇದಿಸಿ’ಕೊಂಡಿದ್ದ ನಿವೇದಿತೆಗೆ ಭಾರತದ ಮಹಾನ್ ಆದರ್ಶವನ್ನೂ, ಅದನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಪೌರಾಣಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವಿವರಿಸಿದರು. ಭಾರತ, ಅದರ ಜನ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಕೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನದನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಲಾವಕಾಶ ನೀಡಿದರು. ಆಕೆ ಯಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿರುವಳೋ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೇ ವಿನಾ, ಆಕೆ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೇರಬಾರದೆಂಬುದು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಪೂರ್ಣ

ವಿಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ತನ್ನ ಅಹಮಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಹಾನ್ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿವೇದಿತೆಗೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹುರುಪು ನೀಡುತ್ತ, ತಾನೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಗುರುವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಬಹಳ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ನುಡಿದರು. ಆಕೆಯ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ 'ಕುದ್ವ'ವೆಂದು ಕಾಣುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುವೆಂದೇ ಬಗೆಯುತ್ತ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನಿವೇದಿತಾ ಮಠದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಳು. ಮಹಾಕಾಲೀ ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಬಹುಮಾನ ವಿತರಣಾ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಮಿ ಅಖಂಡಾನಂದರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಭೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು.

ಜನವರಿ ೨, ೧೮೯೮ರಂದು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠವನ್ನು ನೀಲಾಂಬರ ಮುಖರ್ಜಿಯ ಉದ್ಯಾನದ ಮನೆಯಿಂದ ಬೇಲೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತರಗತಿಗಳು ನಡೆದವು. ಮಠದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ನಿವೇದಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಬುಧವಾರಗಳಂದು ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವಿಕೆ, ಶುಕ್ರವಾರಗಳಂದು ಶರೀರಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆ ಹೊಲಿಯುವ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದಳು. ಬಲರಾಮ ಬೋಸ್‌ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜರಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ನಿನ ವಾರದ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿತಾ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಶನಿವಾರಗಳಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೆಲವು ಕಾಲ ಧರ್ಮತಲ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಮೇರಿಕನ್ ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ತರಗತಿಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೩, ಆಲ್ಬರ್ಟ್ ಹಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಕಾಳಿ'ಯ ಕುರಿತು ಉಪನ್ಯಾಸ ನೀಡಿದಳು. ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೬ರಂದು ಮಿನರ್ವಾ ಥಿಯೇಟರ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಯುವ ಭಾರತ ಚಳುವಳಿ' ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮತ್ತಿತರ ಮಠದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಈ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹಾಜರಾಗಿದ್ದರು. ಮಾರ್ಚ್ ೧೯ರಂದು ಬೇಲೂರು ಮಠದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜನ್ಮದಿನೋತ್ಸವವೆಂದು ಮಾತನಾಡಿದಳು. ಮಾರ್ಚ್ ೨೮ರಂದು ಕಾಳಿಘಾಟ್‌ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ 'ಕಾಳಿ ಪೂಜೆ' ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದಳು. ಸಂಘದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಆಕೆಯ ಗೌರವ-ಭಕ್ತಿಗಳು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಮೇಲಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳೇ The Master As I saw Him ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ (ಪು. ೭೧, ೧೪ನೇ ಸಂಸ್ಕರಣ ೧೯೮೭) ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ, "ವಿವೇಕಾನಂದ ರಿಲ್ಲದೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘವೆನ್ನುವುದು ಅರ್ಥಹೀನ. ಹಾಗೆಯೇ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಅವರ ಗುರುಭಾಯಿಗಳ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲದೆ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಪರಿಶ್ರಮ ಎರಡೂ ವೃಥಾವಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು" ಎಂದು.

೧೮೯೮ರಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಕತ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗ್ ಮಾರಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಜನರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿವೇದಿತಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಕರಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಳು. ನಂತರ ಅದನ್ನು ಬಂಗಾಲಿ ಮತ್ತು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಲಾಯಿತು. ರೋಗಿಗಳ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮಾರ್ಚ್ ೩೧ರಂದು ಪ್ಲೇಗ್ ಪರಿಹಾರಕಾರ್ಯ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಕಾರ್ಯ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಪ್ಲೇಗ್ ಸಮಿತಿ ರಚನೆಗೊಂಡಿತು. ನಿವೇದಿತಾ ಅದರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾದಳು. ಸ್ವಾಮಿ ಸದಾನಂದರು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಾದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದರು, ನಿತ್ಯಾನಂದರು, ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾನಂದರು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಾದರು. ಝಾಡಮಾಲಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿ ಸದಾನಂದರು ಶಾಮ್‌ಬಚ್ಚಾರ್, ಬಾಗ್ ಬಚ್ಚಾರ್ ಮತ್ತು ನೆರೆಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ಕೋರುತ್ತ ಏಪ್ರಿಲ್ ೬ರಂದು ನಿವೇದಿತಾ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್‌ಮನ್ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ಮನ್ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮನವಿ ಪತ್ರವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಳು. ಕೊಲ್ಕತ್ತದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಡಾ. ನೀಲ್ ಕುಕ್ ನಿವೇದಿತೆಯನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದರು. ಚಾರ್ಟರ್ಡ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಕೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತ ಪತ್ರವೊಂದನ್ನು ಬರೆದು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರೈಟ್, ಪ್ಲೇಗ್ ಸಮಿತಿಯ ಚೀಫ್‌ಮನ್, ಅವಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹೊರಟರು. ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೧ರಂದು ಕ್ಲಾಸಿಕ್ ಥಿಯೇಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ "ಪ್ಲೇಗ್ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ"ವೆಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ನಿವೇದಿತಾ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯೂ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತರಾಗಿ ಸುಮಾರು ೧೫ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವಯಂಸೇವಕರಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಬಲರಾಮ ಬೋಸ್‌ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಭಾನುವಾರವೆಂದು ಸಮಿತಿ ಸಭೆ ಸೇರುತ್ತಿತ್ತು. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವಾರದ ವರದಿಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಿವೇದಿತೆಯ ಪ್ಲೇಗ್ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರಾದ ಡಾ. ರಾಧಾಗೋವಿಂದ್ ಕರ್ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶಿಯೊಬ್ಬರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ, "ಈ ವಿಪತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಾಗ್‌ಬಚ್ಚಾರಿನ ವರಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದಯೆಯ ಮೂರ್ತರೂಪವೇ ಎಂಬಂತಿದ್ದ ನಿವೇದಿತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಲೋಚಿಸದೆಯೇ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಿದಳು. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಆಹಾರ ಕೇವಲ ಹಾಲು ಹಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ರೋಗಿಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಖರ್ಚನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅವಳು ತಾನು ಹಾಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಳು." ಪ್ಲೇಗ್ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ರೋಗದ ಕುರಿತಾದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು - ಇವೇ ಅವಳ ಸದ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದಿತು. ಸ್ವಯಂಸೇವಕರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಅವಳೇ ಒಂದು ದಿನ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳ ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ನಾಚಿ ನೆರೆಯ ಹುಡುಗರು ಅವಳಿಗೆ ಸಹಾಯ

ಮಾಡಲು ಓಡಿ ಬಂದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ತಾವೇ ಆ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಬಾಗ್‌ಬಚ್ಚಾರಿನ ಕೊಳೆಗೆರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗ್ ರೋಗಿಯೊಬ್ಬನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಿವೇದಿತಾ ರೋಗಿಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾಗಿ ಏನಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ತಾನೇ ಆ ಹುಡುಗನ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಲು ನಿಂತಳು. ರೋಗಿಯ ಅವಸ್ಥೆ ಚಿಂತಾಜನಕವಾಗಿತ್ತು. ಬಡವರ ಗುಡಿಸಲಿನ ಆ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ತಾನಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನೂ ತೊರೆದು, ಆ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ತಾನೂ ಬಂದು ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಆ ಹುಡುಗನ ಆರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾದಳು. ಮನೆಯನ್ನು ರೋಗಾಣುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ತಾನೇ ಏಣಿಯೊಂದನ್ನು ತಂದು ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಸುಣ್ಣ ಬಳಿದಳು. ಆ ಹುಡುಗ ಬದುಕುಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಾನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಕುಂದಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ನಂತರ ಆ ಹುಡುಗ ನಿವೇದಿತೆಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟು, ಅವಿರತ ಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಎದೆಗುಂದಿಸುವ ಉಷ್ಣದ ವಾತಾವರಣವಿದ್ದರೂ ಧೈಯದಿಂದ ಅವು ಅವಳನ್ನು ಕದಲಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಮಾಜದ ಏಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. “ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯದಿರು! ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಎಂಬ ಪದವನ್ನು” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಸ್ವಾಮೀಜಿ. “ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿತಗೊಳಿಸಿ, ಉಳಿದುದನ್ನು ಅವರಿಗೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ನಂತರ ಅವರೇ ನಿಮಗೆ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು, ಈ ಮಾತನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ - ಈಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಹರಡದೆ ಏನೂ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು”, “ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗಂಭೀರವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂಬ ಆ ಐಂದ್ರಜಾಲಿಕ ಪದದಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಲಾಗದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ” - ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಈ ಮಾತುಗಳು ನಿವೇದಿತಾಳ ಆಂತರ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಕಲಕಿದವು.

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವರೂಪಾನಂದರು ನಿವೇದಿತೆಗೆ ಬಂಗಾಳಿ, ಗೀತೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಾಠವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ೧೮೯೮ ನವೆಂಬರ್ ೧೨ರಂದು ಬಲರಾಮ್ ಬಸು ವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ಮಾಸ್ಟರ್ ಮಹಾಶಯ, ಸುರೇಶ ದತ್ತ, ಹರಮೋಹನ ಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಗೃಹೀ ಭಕ್ತರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ನಿವೇದಿತಾ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯ ಉದ್ದೇಶ, ಅದಕ್ಕೆ ನೆರವಾದವರಿಂದ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಕೋರಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ಮರೆಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, “ಏಳು, ಏಳು! ಕೇವಲ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ

ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಎದ್ದು ಮಾತನಾಡಿ, ಕೋರಿಕೆಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿ. ಹೇಳಿ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದೇವೆ, ನಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು” - ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಜೋರಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲರೂ ಸುಮ್ಮನೆಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವವರಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಹಟ ಮಾಡಿ ಹರಮೋಹನನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು, “ನೀನು ಕೊಡಲೇಬೇಕು.” ನಂತರ ಅವರು ಹರಮೋಹನನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿವೇದಿತಾಗೆ ಹೇಳಿದರು, “Well Miss Nobel, this gentleman offers his girl to you” (‘ಒಳ್ಳೆಯದು, ಮಿಸ್ ನೋಬೆಲ್, ಈ ಸಭ್ಯನು ನಿನಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ’). ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದದ್ದು ನಿವೇದಿತಾ ಮೊದಲು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಂತರ ನಿವೇದಿತಾ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಳು. ಕರತಾಡನ ಮಾಡುತ್ತ, ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗಿಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿದಾಡಿದಳು. ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರು ೧೮೯೮ ನವೆಂಬರ್ ೧೩, ಕಾಳಿಪೂಜೆಯಂದು ಬೋಸ್ ಪಾರಾ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಿವೇದಿತಾಳ ನೂತನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು. “ಈ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮೇಲೆ ಜಗನ್ಮಾತೆಯ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಳೆಗರೆಯಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಆದರ್ಶ ಮಹಿಳೆಯರಾಗಲಿ” ಎಂದು ಹರಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ, ಸ್ವಾಮಿ ಶಾರದಾನಂದ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಮಹಿಳಾ ಭಕ್ತರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು. ನವೆಂಬರ್ ೧೪, ಕೆಲವು ನೆರೆಹೊರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹಾಜರಾತಿಯಿಂದ ಶಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ, ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು, ಸ್ವಾಮಿ ವಿರಜಾನಂದರು, ಸ್ವಾಮಿ ಸುರೇಶ್ವರಾನಂದರು ಮೊದಲ ದಿನದಂದು ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದರು.

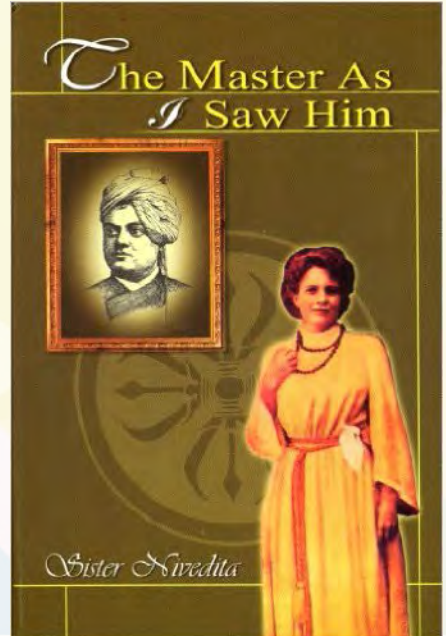
ವಿಜ್ಞಾನಿ ಜಗದೀಶಚಂದ್ರ ಬೋಸ್‌ನೊಂದಿಗೆ ನಿವೇದಿತಾ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿದ್ದಳು. ಅವರು ಪ್ಯಾರಿಸ್‌ನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನೇ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿದ್ದಿತು! ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ದಾಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರವೊಂದರ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸದಾದರು. ಬೋಸ್ ಮೇಲೆ ಬರದಂತೆ ಅವರನ್ನು ತುಳಿಯಲು ಆ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾದರು. ಬೋಸ್‌ರಿಗೆ ಆದ ಅಮಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ನಿವೇದಿತಾ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದಳು. ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೂ ಮನಗಂಡಳು. ಭಾರತವು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಗಳಿಸದಿದ್ದರೆ, ಯಾರೂ ಅವಳ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾರರೆಂಬ ವಿಷಯ ದೃಢವಾಗಿ ಬೇರೂರಿತು ನಿವೇದಿತಾಳ ಮನದಲ್ಲಿ. ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೂ ತನ್ನ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು, ಯಾವುದಾದರೂ ಚಿಂತನೆ ಒಮ್ಮೆ ನಿವೇದಿತಾಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿತು ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಅವಳು ಕಾರ್ಯಗತ ಮಾಡದೆ ಬಿಡಲಾರಳು ಎಂದು.

ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘದ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು, ತನ್ನನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನಿವೇದಿತಾ ಅನೇಕ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳ ಆಸಕ್ತಿ, ಅವಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಮಠದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಿಗೂ ಹೊಸ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೇ ಉಂಟು ಮಾಡಿತು. ಮಠದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರು ನಿವೇದಿತೆಗೆ ಅವಳ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ಆದಾಗಲೇ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ತಮ್ಮ ಇಹಲೋಕದ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಜುಲೈ ೧೦ರಂದು ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಿವೇದಿತಾ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಮಿ ಶಾರದಾನಂದರ ಜೊತೆಗೆ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದಳು. ಆಗ ಆಕೆ ಯಾವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆಡೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗುರುವಿನಿಂದಲೇ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡ ಸಂಘ, ತಮ್ಮ ಗುರುವಿನಷ್ಟೇ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ತನ್ನ ಹೃದಯದ ತುಡಿತ. ಆಕೆ ಸಂಘದ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲೂ ಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹಿಂದಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಗೇರುವುದು, ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವುದು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕನಸಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕನಸನ್ನು ನನಸು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಅವಳ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ತರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಆಕೆಯ ಎದುರು ಹೇಳಿದ್ದರು, “ನನ್ನ ಧೈಯ ನನ್ನ ಜನರಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಅಥವಾ ವೇದಾಂತವನ್ನು ಹರಡುವುದಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ತುಂಬುವುದು”. ನಿವೇದಿತೆ ತಕ್ಷಣ “ನಿಮಗೆ ನಾನು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ “ನನಗದು ಗೊತ್ತು” ಎಂದಿದ್ದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಆಕೆಗೆ ಪುನಃ ಆಕೆಯ ನಿಲುವನ್ನು ಕುರಿತು ಪತ್ರ ಬರೆದರು. ನಿವೇದಿತಾ ಜುಲೈ ೧೮ರಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು, ತಾನು ಮಠದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರಳಾಗುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಳು. ಜುಲೈ ೧೯ರ ‘ಅಮೃತ ಬಜಾರ್ ಪತ್ರಿಕಾ’ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿತಾಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಆದರೆ, ಪತ್ರಿಕೆಯು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗತನವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿತ್ತು! ಸೋದರಿ ನಿವೇದಿತಾಳು ಸಂಘದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥೆಯಾಗಲು ಅರ್ಹಳೆಂದೂ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಬಯಸಿದ್ದರೆಂದೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು! ನಿವೇದಿತಾ ಇದರಿಂದ ಕ್ಲಬ್ಬಳಾದಳು. ಜುಲೈ ೨೮ರಂದು ಆಕೆ The Statesman ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ತನಗೂ ಸಂಘಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. “ಹಿಂದೂಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲು ಯೂರೋಪಿನ ನಾಯಕರು ಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಖಂಡನಾರ್ಹ

ತಪ್ಪು ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ” ಎಂಬ ಮಾರ್ಮಿಕ ನುಡಿಯಿಂದ ಐರೋಪ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ಚಾಟಿ ಬೀಸಿದ್ದಳು ನಿವೇದಿತಾ.

ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯಳಾಗಿರುವವರೆಗೂ ‘ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ನಿವೇದಿತಾ’ ಎಂದು ಸಹಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆ, ನಂತರ ‘ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ನಿವೇದಿತಾ’ ಎಂದೂ, ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ‘ರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದರ ನಿವೇದಿತಾ’ ಎಂದೂ ತನ್ನ ಸಹಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿದಳು. ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದ ತಾನು ಹೊರಗುಳಿದರೂ ಅವಳ ಹಾಗೂ ಸಂಘದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಬಾಂಧವ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ೧೯೦೨, ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿತಾ ಖಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ, ಈ ಸುದ್ದಿ ಬೇಲೂರು ಮಠವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ಕೂಡಲೇ ಅವಳನ್ನು ಕಾಣಲು ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ಶಾರದಾನಂದರು ಬಂದರು. ಅವಳ ಆರೈಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಜನಜಾಗೃತಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಿವೇದಿತಾ ಭಾರತದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಸಂಚರಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ನಾಗಪುರದ ಮೂಲಕ ಬೊಂಬಾಯಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಸ್ವಾಮಿ ಶಾರದಾನಂದರೂ ಆಕೆಯ ಜೊತೆಗೂಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ನಿವೇದಿತಾಗೆ ಬಲದ ಹಾಗೂ ಉತ್ಸಾಹದ ಸೆಲೆಯೇ ಆದರು. ನಿವೇದಿತಾ ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಸ್ವಾಮಿ ಸದಾನಂದರು ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಅಮೂಲ್ಯ (ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶಂಕರಾನಂದರು, ಮಹಾಸಂಘದ ಏಳನೆಯ ಪರಮಾಧ್ಯಕ್ಷರು) ಇದ್ದರು. ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿತಾ ಕ್ಯಾಸಲ್ ಕರ್ನನ್ (ಮದ್ರಾಸಿನ ಹಿಂದಿನ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠ) ನಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಳು. ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾನಂದರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿವೇದಿತಾಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಹಾಜರಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿದರು.

೧೯೦೪ರಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ನಿವೇದಿತಾಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಅದರಂತೆ ಆಕೆ ‘ನಾ ಕಂಡಂತೆ ನನ್ನ ಗುರುದೇವ’ (The Master as I saw Him) ಎಂಬ ಅದ್ಭುತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ಆ ಮಹಾನ್ ಚೇತನದ ಬಹುಮುಖ, ಉಜ್ಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗದಂತೆ ಅದನ್ನು ಯಥಾ ವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದೇ ಆಕೆಗೆ ಮೊದಮೊದಲಿಗೆ ತೋರಿತು.

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಸಮಗ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಸಮರ್ಥಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ನಿವೇದಿತಾ, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಆಯಾಮದಿಂದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದಳು. ಕೊನೆಗೂ ೫ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಫೆಬ್ರವರಿ ೧, ೧೯೧೦ರಂದು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮದಿನೋತ್ಸವದಂದು ಆ ಗ್ರಂಥ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ಆ ದಿನದಂದು ಆಕೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಳು. ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಮೇರುಕೃತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸ್ವಾಮಿ ಶಾರದಾ ನಂದರು ಆ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, “ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಗುರು ದೇವರಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಹಾಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ನಿವೇದಿತಾಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಎಲ್ಲ ಸೋದರರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಹಾಗೂ ಶುಭ ಹಾರೈಕೆಗಳಿರುತ್ತವೆ” ಎಂದು. ನಿವೇದಿತಾ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ‘ರಾಜಯೋಗ’ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಸರಣಿ, ‘ಕರ್ಮಯೋಗ’, ‘ಜ್ಞಾನಯೋಗ’ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿ ತರಲು ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಳು. ಹಾಗೆ The Life of Swami Vivekananda by His Eastern and Western Disciples ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಳು. ಜುಲೈ ೪, ೧೯೦೭ರಂದು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ (The Complete Works of Swami Vivekananda) ಗೆ Our Master and His Message ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಸುವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಬರೆದಳು. ೧೯೦೬ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವರೂಪಾನಂದರು ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ನಿವೇದಿತಾ ಬಹು ತೇಜ ತನ್ನ ಮರಣದವರೆಗೂ, ಅಂದರೆ ೧೯೧೧ರ ತನಕ ‘ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ’ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ occasional notes ಕಿರುಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಮಾಯಾವತಿಯ ಅದ್ವೈತ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಿಸೆಸ್ ಸೇವಿಯರ್‌ಳ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಕಳೆದಳು. ೧೯೧೧ ಜೂನ್ ೧೮ರಂದು ಮಾಯಾವತಿಯ ಅದ್ವೈತ ಆಶ್ರಮದ ಸಾಧು-ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ‘ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ’ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಲೌಕಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ನೋಡಬಾರದೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದಳು.

೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿತಾ ಸಪ್ತವಿಕ ಜಗದೀಶಚಂದ್ರ ಬಸು ಮತ್ತಿತರರ ಜೊತೆಗೆ ಕೇದಾರನಾಥಕ್ಕೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕನ್‌ಖಲ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ನಿಗೂ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಕಲ್ಯಾಣಾನಂದರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದಳು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ನಿಯೋಗದ ನಂತರ ಸ್ವಾಮಿ ಸದಾನಂದರು ನಿವೇದಿತಾಗೆ ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯುಸಿರಿರುವವರೆಗೂ ಒಬ್ಬ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿ, ಸ್ನೇಹಿತ ರಾಗಿ, ಉತ್ತಮ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದಾಗ ನಿವೇದಿತಾ ಹತಾಶಳಾದಳು. ಪ್ಲೇಗ್ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯದಿಂದ

ಹಿಡಿದು ಆಕೆಯ ಉಪನ್ಯಾಸ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಬೊಂಬಾಯಿ, ಪಟ್ನಾ, ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ವಾರಾಣಸಿಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಸದಾನಂದರೂ ಆಕೆಯ ಜೊತೆಗೇ ಇದ್ದರು. ಅವರು ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಪಡೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆರೈಕೆಗೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅವರ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೧೧ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ನಿವೇದಿತಾ ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ, ಸ್ವಾಮಿ ತುರಿಯಾನಂದರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದಳು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಮೌನವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದಳು. ಆಗ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕೊನೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವುದರ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ನಿವೇದಿತಾ ೧೯೧೧, ಆಕ್ಟೋಬರ್ ೧೩ರಂದು ಡಾಚೆಲಿಂಗಿನಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದಳು. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಗಣೇನ್ ಮಹಾರಾಜರು ಆಕೆಯ ಪುಣ್ಯಶರೀರದ ಅಂತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರ ನಡೆಸಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ನಿವೇದಿತಾಳ ದೇಹತ್ಯಾಗದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಲಿ ಎರಡೂ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳು- ಪ್ರಬುದ್ಧಭಾರತ ಮತ್ತು ಉದ್ಬೋಧನ್ ಶೋಕಸಂತಾಪ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದವು. ಆಕೆ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವ ಮುನ್ನ ತನ್ನ ವಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಾಲ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ೩೦೦ಪೌಂಡುಗಳು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಬರೆದಿದ್ದಳು. ಅದನ್ನವರು ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕ ನಿಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯದಿಂದ ಭಾರತದ ಮಹಿಳೆಯರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಳು. ಆಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಹಣವು ಆಕೆಯ ಶಾಲೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಯಾವ ಹೆಸರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಕಾಲವಾದ ನಂತರ ೧೯೧೮ರಂದು ಅದನ್ನು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ‘The Ramakrishna Mission Sister Nivedita Girls School’ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿತು. ಆಕೆ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಾಶನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮೆಸ್ಸರ್ಸ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಗ್ರೀನ್ ಅಂಡ್ ಕಂಪನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅವರು ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಾಶನದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಲಾಭವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಾಶನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ಮಾಯಾವತಿಯ ಅದ್ವೈತ ಆಶ್ರಮವು ತಾನೇ ಆಕೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿತಾಳ ವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ೧೯೫೨ರಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿತಾಳ ಶಾಲೆಯ ಸ್ವರ್ಣ ಮಹೋತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ನಿವೇದಿತಾಳ ಸ್ಮೃತಿಸಭೆಯನ್ನು ಭಾರತ ಹಾಗೂ ಲಂಡನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಘವು ನಿವೇದಿತಾಳ ಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದೇ ಕೊಲ್ಕತ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ೫,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿತು.

